

11. Mart. 1682

Fridericiæ Stads Privilegier.

[Cancel.] P. 778.

Nøiere bestemte ved Priv. 15 Nov. 1720 (*) og forandrede ved Pl., om Ophævelse af Jus Asyli, 24 Jan. 1821.

See Rescr. 11 Maj. 1743.

Til Rigernes Forsvar, Gavn og Beste, er den allerede tilforn anlagte Stabelstad Fridericia, til Opkomst og Tiltagelse saavel som Indvaanerne sammesteds til Gavn og Beste, forundt ikke alene i Almindelighed al sædvanlig borgerlig Ret og Kiøbsteds Rettighed, men endog følgende særdeles Privilegier, Friheder og Benaadninger:

1.)

Fridericia skal altid herefter være en Stabelstad; og maa lige ved andre Stabelsteder i Danmark indføre fra fremmede Steder allehaande Kiøbmands Gods og samme igien til fremmede Steder udføre, og Fremmede deres Varer det ringeste 8 Dage der lade ligge eller falholde, førend de andensteds derfra maae transporteres.

2.)

Til denne Stabelstads desbedre Opkomst og Bebyggelse forundes Indbyggerne, fra disse Privilegiers Dato, 30 Aars Frihed for alle Slags Contributioner, Skatter, Konsumtion, Baadsfolks eller anden Udskrivning, hvad Navn de og kunde have, Prinsesse-Styr alene undtagen; hvorimod de overalt i Kongens Riger og Lande skal betale Last- og Havnepenge og efter Told-Rullen rigtig fortolde alle ind- og Udgaende Varer lige ved andre Kiøbsteder i Danmark og Norge.

3.)

Alle Fremmede og Udlændiske, som sig der nedsætte, skal, naar de have taget Borgerskab, nyde lige Privilegier og Friheder, som de andre Indbyggere.

4.)

De, som herefter sig i Fridericia nedsætte og der deres Borgerskab tage, maae i de to første Aar være frie for Formynderskaber, Vurderingsmænd, Sandemænd eller 16 Mænds Nævn (*).

Cfr. Canc. Br. 24. Maj 1783.

5.)

Udlændiske Arvinger Maae nyde den Arv, dem hos Fridericia Borgere og Indvaanere tilfalder, foruden deraf at give 6te og 10de Penge.

6.)

De, som for Borgere i Fridericia vil holdes, skal, saasart de have taget deres Borgerskab, gjøre Borger-Eed for Magistraten; og naar de ei længer der vil forblive, maae de opsigte deres Borgerskab og uformeent med alt deres Gods og Formue, uden at give, noget deraf, sig derfra igien begive,

7.)

Enhver maa beholde den Plads i Byen, som ham tilforn er assigneret, med de Vilkaar, at han samme inden 5 Aar, fra dette Brevs Dato at regne, enten selv med god Kiøbsted-Bygning skal bebygge, eller til en anden med samme Vilkaar afhænde; Skeer det ikke, skal Pladsen være Staden hiemfalden og skiødes til den, som der vil bygge. Dersom Huse og Pladser af Eiermændene formedelst Gield ere forladte, og den ene Creditor af den anden hindres sig samme at tilegne, saa de derover ligge øde, da skal slige Huse og Pladser strax til dem af Creditorerne eller andre, som meest derfor vil give, ved offentlig Auction afhændes, paa det slige øde Huse og Pladser igien kan blive reparerede og bebygte. Ere der ledige pladser, som ingen Eiermand er til, da maa Magistraten dem bortskiøde uden Betaling, til hvem derpaa strax god Kiøbsted-Bygning vil sætte, hvortil de dem da med Alvor skal holde og enhver ved sin Eiendom og Plads tilbørlig handthæve (*).

Cfr. Rescr. 7 Jan. 1746.

8.)

Den Vang, som af Magistraten nu bruges og bestaaer i 48 Jordsparter, skal lægges til Byen, og tillige saa mange Bygge-Pladser uddeles, saaledes at enhver Jordslod sin Bygningsplads følger, som tillige uden Betaling af Magistraten skal skiødes til den, som saadan Bygningsplads begierer; og imidlertid Pladserne ubebygte og uafhændede henstaae, skal Magistraten Jordslodderne til den Meestbydende aarlig bortleie, og med Leien af hver Jordslod, som de selv skal oppebære og forvare, komme den til Hielp, som Bygningspladsen vil bebygge. Dog skal de, som slige Pladse have antaget at bebygge, og dem dog ikke inden Aar og Dag, fra disse Privilegiens Dato, bebygge, ei alene Pladserne, men endog Leien for den hele Tid, som de Jorderne have brugt, fra sig til dem, som strax derpaa vil bygge, levere. Istedendfor de 48 Jordsparter skal Magistraten igien nyde den Mark, Jord. og Vang, som til Officererne over Garnisonen er udlagt, eftersom de ikke nogen aparte Mark-Jord der for Byen skal have videre, end hvis der følger deres Gaarde. Alle og enhver maae (naar de først have bebygget deres Bygge-Pladser i Byen med tilbørlig Kiøbsted-Bygning) fra Gaarden bortskiøde og afhænde samme deres Mark-Jorder, til hvem de vil (*).

See Rescr. 9 Febr. 1720. Cfr. Anordn. 18 Nov. 1707.

9.)

Af de 125 Jordspadser, hvilke allerede ere uddeelte til visse Gaardpladser, som og, af de 48, Magistraten hidindtil haver nydt, skal gives, aarlig til begge Sognepræsternes Underholdning 1 Slet Daler af hver Jord, som skal deles imellem benævnte Sognepræster (**).

Cfr. Confirm. 29 Jan. 1734, Rescr. 30 Oct. 1744 og 4 Jun. 1745.

10.)

Over de 11 lige Afdelinger til Hauger, hvoraf hver indeholder 40 Pladser, tilsammen 440 Hauge-Pladser, skal Øvrigheden sammesteds have fuldkommen Direction, Skiøder derpaa udgive, og den Anordning gjøre, at samme Pladser ikke giennembydes eller gøres enten mindre eller større, samt at ingen grundmurede Huse eller Kieldere, men alene Lysthuse der blive bygte; De, som slige Pladser begiere, skal af en god Plads give 2 Sldr, af en maadelig 1 Sldr, men af en ringe Plads, iblant hvilke især nogle ligge ved Vestkanten og berøres af Byens Mølle og dens frie Vandstemning (hvilken Mølle enhver frit maa opbygge, og siden for sig og sine Arvinger til Eiendom beholde), hvor stor Umage og Omkostning med Moradser at opfylde og Pladserne at indrette er fornøden, skal intet gives; Og skal samme Eiere efter engang erlangte Skiøder beholde deres Hauger til Arv og Eiendom. De Penge, som af de gode og Maadelige Hauger ved første udgivne Skiøder indsamles, skal ved Øvrighedens Anordning deles imellem den danske og tydske Kirke

11.)

Øvrigheden i Fridericia skal være den dertil bestilte Ingenieur behielpelig, at Gaderne i Byen forblive i deres rette Linie og Brede, saa at ingen Bygninger sættes ud paa Gaden, ei heller nogen Svibuer, Skuur eller andre Boder og Udbygninger gøres, men, hvor sligt allerede er, strax afskaffes eller indtages; Og dersom nogen vil have Boder, da dem ind paa, sin egen Plads opbygge, at Pladserne ikke blive formængede i hinanden, saasom om een eier to eller tre Pladser, han da ikke bringer 2 eller 3 Huse, som han sammesteds vil bygge, i hinanden: Og at alting hermed des rigtigere kan tilgaae, skal det efter Ingeniurens af K. F. III. autoriserede Afridsning forholdes, saavel hvad Fortificationen angaaer, som Pladserne i Byen, være sig Torvene. Kirkerne, Skolerne, Canalerne, Længde og Brede paa Gaderne, Husene, de afdeelte Byggepladser, Jorder og Hauger, eftersom samme Pladser med deres Nummer er tegnet, Grændseskiel, Landeveien, som paa begge Sider med Grøfter skal forvares, Vandets Ledsagning ind i Byen, hvoraf enhver sin Anpart efter Cartet skal fuldbringe og vedligeholde, paa det Søerne ikke skal bryde ud eller svømme over i almindelig Fædrift, og hvad ellers til Byens Gavn kan udfordres. Endelig skal Gaderne allesteds jevnes og opfyldes, og Magistraten alvorligen tilholde Indbyggerne, hver sin Grund og Plads, efter den derom udgivne Fr., vedbørlig at opfylde eller afføre, og derefter Gaderne med Steenbroe lægge og jevngjøre; Samt at alle almindelige Pladser, især Torvepladsen, Raadhuuspladsen, og hvor Pak- og Veierhuset skal oprettes, strax jevnes og med Steenbroe lægges, og iblant Indbyggerne uddeles, hvormeget enhver deraf kan tilkomme.

12.)

Naar Byens Havn er færdig, skal Havnepenge, af ethvert der indkommende Skib, Byen gives, til at holde Havnen vedlige, samt at gjøre den større dermed, naar deraf kan fra Vedligeholdelsen blive saa meget tilovers, at det dertil kan strække.

13.)

Magistraten skal herefter have Directionen over Færgstederne paa begge Sider i Fridericia og Strib, med den deraf faldende Nytte, og samme tilbørlig forestaae, saa ingen herefter med Billighed derover kan klage, samt holde paa begge Sider Broerne vedlige saa og fornødent got Fartøi, at den Reisende ikke af Mangel for sligt skal hindres i sin Reise; og skal intet, enten Folk, Gods eller Qvæg, overføres uden med det dertil beskikkede Fartøi, saalænge det ei at bekomme; Hvis ikke, da maa en Fisker eller andre, hvem sig dertil vil lade bruge, den Reisende, eller hvis som begieres, overføre. Det tillades og Fridericia Borgere med deres eget Fartøi at lade hente fra Fyen Korn eller anden Provision, uden derfor af de Fyenske Færgemænd at molesteres. (See Rescr. 14 Apr. 1747, anført ved Fr. 29 Apr. 1664 (*).

Samt Resol, 16 Jan. 1748.

14.)

Øvrigheden maa et Veierhuus paa deres egen Bekostning indrette, som forsvarligt kan være, og derimod nyde Indkomsten af samme (*).

Cfr. R. 4 Jun. 1745. 1 Deel.

15.)

Det Aale-Fiskerie, som for Byen falder, forundes Magistraten.

16.)

2de Veirmøller skal opsættes imellem Byen og Slotspladsen, og om nogen i Fremtiden flere Møller der i Byen vil lade opbygge, skal Ingenieuren dem Pladser dertil udvise paa de Bolverker, hvor det Fæstningen mindst kan skade.

17.)

Alle Domme og andre Lovmaal, som til Byetinget falde, skal for Magistraten der i Byen og ingen anden, om nogen paaklager, indstevnes, og siden for ingen anden Overdommer indkaldes, end for Kongen og Høieste-Ret; dog skal de saaledes udi forefaldende Sager dømme og med denne Benaadning saa omgaaes, som billigt og forsvarligt kan være, saafremt de den ikke vil have forbrudt. (See Fr. 25 Jan. 1805. 1 §).

18.)

Øvrigheden i Fridericia skal herefter bestaae af en Præsident, en Borgemester og 3 Raadmænd; Og da dem tilforn er bevilget den uvisse Indkomst, som sammesteds falder, saa skal Præsidenten deraf nyde dobbelt saa meget, som Borgemesteren, og Borgemesteren dobbelt saa meget, som en Raadmand, efter hvilken Taxt og Proportion Jorden i Marken, som Øvrigheden for deres Bestilling bliver tillagt, iligemaade til enhver af dem skal uddeles (*).

See Rescr. 29 Jun. 1774.

19.)

Byefogden og Byeskriveren i Fridericia er og forundt til deres Bestilling Jord i Marken, hver lige ved en Raadmand, som Magistraten dem haver at udvise.

20.)

Gouverneuren, Commandanten og alle andre Officerer i Fridericia maae ei, under nogen Prætext, befatte sig med borgerlige Sager, hindre Commerciernes frie Løb, opholde Skibe eller Vogne i deres Ind- eller Udfart, eller tage nogens Gods og Varer, som til Lands eller Vands indkomme, uden Eierens Samtykke og fornøielig Betaling derfor.

21.)

Religionens frie Øvelse tillades enhver, som er af Christen Troe, om han endskiønt ei er saa lige af den Augsburgiske Confession; Desligeste bevilges og en Synagoge for Jøder, som sig der vil nedsætte (*).

Cfr. Rescr. 17 Aug, 1705 og 18 Jan 1712.

22.)

Fridericiæ skal være forundt Jus Asyli, og Personernes Friheds Aar, som Asylum søge, extenderes, fra den Tid de hos Magistraten anmeldes, til 10 fulde Aar, hvorunder begribes alle Indlændiske og Udlændiske, som have falleret eller deres Creditorer ikke strax kan contentere (cfr. Kgl. Brev 30 Mart. 1689. *), saa og de, som have gjort Døds Slag eller anden Misgierning uden for Kongens Riger og Lande, saaledes, at de, som for slig Aarsag sig til Fridericia vil begive, skal tage og forevise Magistratens Pas under Stads Segl, som dem uvægerligt skal gives, og derfor Magistraten betales 4 Rdlr, hvormed de skal passere sikker did igiennem Kongens Riger, Lande, Fyrstendømme og Gebeter; og naar de ankomme, strax deres Navne i Stads-Protocollen lade indtegne og Borgerskabets Eed aflægge, samt give aarlig bemeldte Magistrat derfor 4 Rdlr, om de fremdeles denne Beskiermelse vil nyde. (See Pl. 24 Jan. 1821).

(*) Dog skal (i Følge Rescr. 7 Dec. 1689 til Magistraten i Fridericia) Fridericiæ Jus Asyli ei extenderes til de Personer, hvilke som Falliter did deres Tilflugt tage, efterat Høieste Rettes Dom til Betaling over dem er gangen. See og Rescr. 11 Maj. 1743. V.

23.)

Ingen Marketenter og Officerer eller Soldatesqve maae herefter med Kiøb eller Høkerie gjøre Borgerskabet nogen Indpas i deres Handel og Næring.

24.)

Udi Fridericia skal aarlig holdes 2de Markeder den 28 Mart. og den 1ste Mandag i October. (See Rescr. 14 Apr. 1747, anført ved Fr. 21 Jan. 1735).

25.)

Kroer, som holdes paa en Miil nær Fridericia skal der og ingen andre Steder kiøbe og hente deres Øl.
